

Kontaktperson
Samhällsbyggnadsavdelningen
Kulturmiljöenheten
Mats Mogren
010-224 14 93
mats.mogren@lansstyrelsen.se

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
Enheten för kulturarv
103 33 STOCKHOLM

Kulturdepartementets remiss angående Riksantikvarieämbetets rapport om Farokonventionen – Europarådets ramkonvention om kulturarvets samhälleliga värde

SAMMANFATTANDE SYNUNKTER

Länsstyrelsen Skåne ställer sig bakom Riksantikvarieämbetets rekommendation att Farokonventionen ratificeras. I likhet med rapporten från Riksantikvarieämbetet uppfattar vi innehållet i ramkonventionen som till stora delar sammanfallande med hur svensk kulturmiljövård redan arbetar och med de nationella kulturmiljöpoltiska mål som vi strävar mot. En ratificering skulle stärka arbetet i många avseenden. Friheten att kunna anpassa implementeringsnivån innebär att ramkonventionen kan anpassas efter svenska förhållanden.

SOCIAL HÅLLBARHET

Farokonventionen kan utgöra ett utmärkt redskap för att stärka kulturarvet som en resurs att bruka för såväl individer som samhälle. Den skulle ge kulturarvet en välbehövlig nutidsförankring.

Länsstyrelsen Skåne delar emellertid Riksantikvarieämbetets farhågor att ett skifte mot ett samtida, föränderligt kulturarv, bort från de historiska värdena kan skapa en dålig hållbarhet i kulturmiljöarbetet. Det blir omöjligt att arbeta med det nutida kulturarvet utan den historiska förankringen; de förutsätter varandra. Detsamma gäller ramkonventionens skifte i fokusering från

akademiska värden till upplevelsevärden. Kulturarvet har alltid varit föränderligt - annars skulle vi inte ha en historia överhuvudtaget - men samtidigt som kulturmiljöarbetet måste förändras med sin tid gäller det att ha en diskussion om värderingar och urval som inte är helt tidsbunden. De akademiska värdena kan därmed ses som upplevelsens ryggrad.

Riksantikvarieämbetets uppfattning att ramkonventionens ambitionsnivå inom fältet social hållbarhet är alltför högt lagd och något naiv är också i huvudsak riktig. Visserligen ska ett inriktningsdokument som Farokonventionen ha höga ambitioner, men de ska vara realistiska.

Dess betoning på ett ökat medborgardeltagande i uttolkningen av kulturarvet är välkommet och Länsstyrelsen Skåne är beredd, inom resursernas ramar, att fortsatt utveckla en sådan dialog, men befarar att det främst kommer att bli ekonomiskt och utbildningsmässigt resursstarka grupper som gör sig hörda. Att hitta en modell för att uppmuntra dialogen med de mer resurssvaga i samhället blir en viktig uppgift för framtiden.

Det "gemensamma europeiska kulturarvet" som resurs för att förhindra framtida konflikter framstår som en något orealistisk tanke. Det har visat sig i många konflikter under de senaste 25 - 30 åren, såväl inom som utom Europa, att just kulturarvet fungerar som måltavla i konflikter, mer accentuerat ju mer internationell uppmärksamhet och skydd som platserna fått. Antalet världsarvsplatser som medvetet attackerats är ganska många vid det här laget.

En av de viktigaste anledningarna till att Sverige bör ratificera ramkonventionen är dess starka fokus på individer istället för på grupper. Detta har i Riksantikvarieämbetets rapport lyfts fram på ett utmärkt sätt, bl.a. i första stycket på sidan 34. En ratificering skulle ge ett starkt stöd för en politik och en förvaltning där begreppet mångfald, använt på individnivå, helt och slutgiltigt ersätter det olyckliga begreppet mångkulturell, som länge har använts på ett obetänksamt och okunnigt sätt. Mångkulturell är ett starkt reduktionistiskt begrepp som inte tar hänsyn till att en människa har många och föränderliga identiteter. Efter en ratificering bör också denna individfokusering med sin absoluta mångfald vara huvudlinjen i svensk kulturmiljöförvaltning, inte ett "gemensamt europeiskt kulturarv", också det

ett begrepp med kategoriserande verkan om än på en högre skalnivå. Förhoppningsvis kan även en individfokusering motverka särslagstiftningar i framtiden. Judiciell pluralism är aldrig förenlig med demokrati. Även här är Farokonventionen ett stöd.

EKONOMISK HÅLLBARHET

Länsstyrelsen Skåne välkomnar Farokonventionens incitament för ett ökat tvärsektorielt samarbete, men delar Riksantikvarieämbetets uppfattning att det behövs såväl en metodutveckling som en resursförstärkning för att det ska bli möjligt i praktiken, inte minst för den breddning av kontaktytorna som är både önskvärd och nödvändig.

Vi anser dock att förhållandet mellan ”kulturarvet som ekonomisk resurs” och ”tillgänglighet för alla” är otillräckligt diskuterat i rapporten. Det finns en risk att det kulturarv som är gemensamt för alla alltmer mutas in av entreprenörer som tar inträde.

En fokusering på ekonomiska värden kan också leda till en situation där värderings- och urvalsdiskussionen påverkas otillbörligt. Denna diskussion ska grundas på vetenskapliga värden och på upplevelsevärden oberoende av direkt ekonomisk nytta.

Däremot är det positivt om kulturarvet kan skapa *indirekta* ekonomiska värden i form av fastighetsvärden, turism, etc. Då skulle de ekonomiska värdena bidra till att kulturarvet skyddas.

Sammanfattningsvis finns ingen anledning att fullständigt byta fot i frågan om kulturarvets värden. Dess vetenskapliga och pedagogiska värden, upplevelsevärden, och inte minst existentiella värden står inte i motsatsställning till dess ekonomiska värde och det finns ingen anledning att tona ner dessa.

RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER

En annan viktig anledning till att Sverige bör ratificera Farokonventionen är att den *inte* ger grupper möjlighet att kräva rättigheter eller skydd för ett

utpekad kulturarv. Rättigheter och skyldigheter handlar enbart om individer, aldrig någon form av kollektiv. Att alla har rätt till tillträde och att uttolka allt kulturarv är ramkonventionens viktigaste hörnsten. Riksantikvarieämbetets rapport har på ett tydligt och bra sätt lyft fram detta.

HERITAGE COMMUNITIES

Det i Faroconventionen lanserade begreppet *heritage communities* kan vara problematiskt, vilket också Riksantikvarieämbetets rapport tydliggör. Här framstår ramkonventionens text som allra mest naiv. Risken för att politiska grupper, för vilka ett gemensamt, mångfaldigt kulturarv är anatema, definierar sig som *heritage communities* och kräver inflytande i den åsyftade "samverksansmodellen" är hög. Sverige har redan ett utvecklat civilsamhälle som inom kulturmiljösektorn länge har interagerat med sektorns myndigheter. Begreppet *heritage community* saknar därför egentlig relevans i Sverige och kan t.o.m. potentiellt innebära ett problem. Börjar det tillämpas måste den offentliga kulturarvssektorn stärkas för att kunna parera eventuella problem.

Detta yttrande har beslutats av länsöverdirektör Carl Älfvåg. I den slutgiltiga handläggningen har deltagit samhällsbyggnadsdirektör Peter Cavala, kulturmiljödirektör Mats Riddersporre, samt antikvarie Mats Mogren, föredragande.

Carl Älfvåg

Mats Mogren